

ЕКОНОМІЧНА СЕРІЯ

УДК 65.012.8:334.752

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ЗРЛ ОПЕРАТОРА В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНЦІЇ

Алькама В. Г., доктор економічних наук

Демиденко О. С.

Постановка проблеми. Актуальність теми зумовлена необхідністю покращення стану якості логістичного обслуговування в Україні, яка має міжгалузево-інфраструктурний характер, а тому виконує інтеграційні функції на товаро-транспортному ринку. У сучасній економічній теорії мало уваги приділяється методиці управління системою економічної безпеки таких суб'єктів господарювання як логістичні оператори. Тому розробка методики аналізу стану економічної безпеки логістичного оператора та її управління є вкрай актуальною проблемою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням дослідження концепцій безпеки економічної системи, зокрема для суб'єктів логістичної діяльності, займалися такі вітчизняні вчені як – Антоненко О. І, Алькема В.Г, Борисенко З. М., Захаров О.І, Жаболенко М.В., Кім Ю. Г., Крикавський Є.В., Лепьохіна К.І, Лаптев С.М, Лукінський В.С., Сумець О.І., Смерічевська С. В., Скоробатова Т.М, Руденко І. М, Фугало С.Д., такі науковці далекого зарубіжжя як Дуглас М Ламберт, Д. Бауерсокс, Д. Клосс, М. Кристофер, М. Ліндерс. Значний внесок у дослідження проблем економічної безпеки зробили російські вчені: Амосов О. Ю., Абалкін Л. І., Белов О.Ф. Білоусова І. А., Єрохін С. А. та багато інших.

Логістичні оператори, або постачальники інтегрованих логістичних послуг, пропонують комплексне обслуговування, виходячи тим самим за рамки однієї визначеної функції Логістичні послуги рівня Зрл зосереджені на комплексному управлінні процесами транспортування та зберігання вантажів.

Головна мета економічної безпеки (ЕБ) підприємства будь-якого виду господарської діяльності є гарантування його стабільного та максимально ефективного функціонування нині і високий потенціал розвитку у майбутньому. Особливістю ЕБ транспортно-експедиційних підприємств та логістичних операторів є їх значна залежність від конкурентоспроможності підприємства та його фінансової стійкості.

Питання дослідження економічної безпеки такого суб'єкта товаро-транспортного ринку як логістичний оператор рівня Зрл є малодослідженим у сучасній економічній науці та потребує детермінації, оскільки якість стратегії та політики компанії залежить від ефективності системи її економічної безпеки.

Постановка проблеми. Предметом дослідження є методи забезпечення економічної безпеки логістичного Зрл в умовах посилення конкуренції. Метою роботи є проектування методики системи економічної безпеки логістичного Зрл оператора та здійснення її аналізу в умовах посилення конкуренції на вітчизняному ринку логістичних послуг.

Виклад основного матеріалу. Виходячи із основної мети були запропоновані наступні етапи аналізу стану економічної безпеки логістичного оператора рівня Зрл. На першому етапі був проаналізований стан фінансової стійкості досліджуваного об'єкта з метою аналізу фінансової складової ЕБ на основі запропонованої Ю.Г. Кімом методики для транспортно-експедиційного підприємства[5, с. 25], табл. 1.

Таблиця 1. – Показники фінансової стійкості підприємства ТОВ «УВК Україна»

№	Назва показника	Позначення	Розрахункова формула	Нормальне значення
1	2	3	4	5
1	Коефіцієнт накопичування зносу	K_3	$\frac{O_3}{OЗ}$	0,5
2	Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	$K_{об/но}$	$\frac{OK}{HA}$	0,38

1	2	3	4	5
3	Коефіцієнт забезпечення запасів	$K_{3,3}$	$\frac{BOK}{3}$	0,5
4	Коефіцієнт автономії	K_a	$\frac{BK}{\sum A}$	0,028
5	Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів	$K_{п/в}$	$\frac{ПК}{BK}$	2,3

де,

O_3 - накопичена сума зносу основних засобів і нематеріальних активів, тис. грн.;

$O3$ - первісна вартість основних засобів і нематеріальних активів, тис. грн.;

OK – вартість оборотних активів підприємства, тис. грн.;

HA – вартість необоротних активів підприємства;

ВОК – сума власних оборотних коштів, тис. грн.;

3 – вартість запасів підприємства тис. грн.;

BK - власний капітал, тис. грн.;

ПК – сума позикового капіталу, тис. грн.;

$\sum A$ - валюта балансу підприємства, тис. грн.

Аналізуючи представлені у табл. 1. показники фінансової стійкості підприємства був зроблений висновок про недостатній рівень фінансової стійкості, що зумовлене значною залежністю суб'єкта господарювання від позикових коштів. Останнє зумовило низький у розрахунку показник коефіцієнта автономії 0,028%.

На другому етапі дослідження була оцінена інтегральна оцінка системи економічної безпеки логістичного оператора за функціональними складовими на основі методу експертних оцінок. Результати оцінки представлені у таб .2.

Таблиця 2. – Оцінка рівня безпеки функціональних складових ТОВ «УВК- Україна»

Стан безпеки Функціональна складова	бальна оцінка складових ЕБ		
	«1»	«2»	«3»
	Якісне ототожнення оцінки		
	Незадовільний	Задовільний	Відмінний
1. Фінансова		+	
2. Інтелектуальна і кадрова		+	
3. Техніко - технологічна	+		
4. Політично - правова		+	
5. Екологічна			+
6. Інформаційна	+		
7. Силова		+	
8. Ринкова			+

Тобто, ТОВ «УВК- Україна» має незадовільний стан безпеки за техніко-технологічною та інформаційною функціональними складовими, задовільний стан безпеки за кадровою, фінансовою, правовою та силовою функціональними складовими, відмінний – за екологічною та ринковою функціональними складовими. Враховуючи бали, наведені у табл. 3, була розрахована нормована оцінка кожної складової ЕБ.

Таблиця 3. – Зважена нормована оцінка функціональних складових ЕБ

Функціональна складова	Нормована оцінка складових ЕБ
1	2
1. Фінансова	$1/3 \times 2 = 0,66$

1	2
2. Інтелектуальна і кадрова	$1/3 \times 2 = 0,66$
3. Техніко - технологічна	$1/3 \times 1 = 0,33$
4. Політично - правова	$1/3 \times 2 = 0,66$
5. Екологічна	$1/3 \times 3 = 0,99$
6. Інформаційна	$1/3 \times 1 = 0,33$
7. Силова	$1/3 \times 2 = 0,66$
8. Ринкова	$1/3 \times 3 = 0,99$

За даними табл.2 слід відмітити наступне: інформаційна та технологічна складові економічної безпеки підприємства ТОВ «УВК- Україна» знаходяться у межах критичного стану; кадрова, правова, фінансова та силова складові економічної безпеки підприємства ТОВ «УВК- Україна» знаходяться у межах нестійкого стану; екологічна та ринкова складові економічної безпеки підприємства ТОВ «УВК- Україна» знаходяться у межах нормального стану. Така ситуація є близькою до критичної та потребує посилення економічної безпеки об'єкта дослідження за критичними складовими з метою покращення ефективності функціонування підприємства у перспективі. Для довершення оцінки ефективності стану економічної безпеки ТОВ «УВК Україна» було запропоновано далі оцінити конкурентне середовище функціонування логістичного оператора за методикою М. Портера[6]. Фактори зовнішнього середовища та їх вплив на діяльність підприємства розглянуто в табл. 4

Таблиця 4. – Фактори зовнішнього середовища та їх вплив на підприємство «УВК- Україна» у 2012 році

Група факторів	Фактор	Прояв	Можливі відповідні дії підприємства
1	2	3	4
Економічні	Загальна характеристика економічної ситуації	Підйом, зростання ВВП	Зростання замовлень
	Рівень безробіття	Зростає	Зменшення замовлень
	Інфляція	Зростає	Зростання вартості та ціни послуг
	Ціни на енергоресурси	Зростають	Можливе зростання вартості послуг
	Кредитна політика банків	Зниження облікової ставки	З'явилась можливість збільшення інвестицій за рахунок довгострокових кредитів
	2	3	4
	Податкова політика	Зменшення розміру податку на прибуток	З'явилась можливість збільшити суму реінвестованого прибутку
	Політична криза в Україні	Невизначеність із економічною політикою та основними напрямками діяльності уряду	Підприємство намагається застрахуватися від ризиків зміни політичного середовища діяльності
	Державна технічна політика	Стимулювання інноваційної діяльності	Збільшувати кількість науково-технічних розробок
Підвищення доходів населення	Збільшення попиту на продукцію	Розширення об'ягу вантажопотоку	

Політичний фактор зовнішнього середовища вивчається в першу чергу з метою визначення вектору державної політики щодо програми розвитку суспільства та інструментарію її реалізації. Аналіз економічного аспекту зовнішнього середовища дозволяє зрозуміти, як на рівні держави формуються і розподіляються економічні ресурси. Для більшості підприємств це є найважливішою умовою їхньої ділової активності. Вивчення соціального компонента зовнішнього оточення спрямоване на те, щоб оцінити вплив на бізнес таких соціальних явищ, як відношення людей до праці і якості життя, мобільність людей, активність споживачів і ін. Аналіз технологічного компонента дозволяє передбачати можливості, зв'язані з розвитком науки і техніки, вчасно перебудуватися на реалізацію технологічно перспективного продукту, спрогнозувати момент відмовлення від використовуваної технології. ТОВ «УВК- Україна» працює на специфічному ринку, який характеризується достатньо високим рівнем конкуренції і високою місткістю. На наступному етапі, з

метою виявлення інтенсивності конкуренції на ринку, скористаємося моделлю п'яти сил конкуренції М. Портера. Для характеристики дії окремих сил для ТОВ «УВК- Україна», наведеної в табл. 5, використано результати експертної оцінки за участю провідних фахівців компанії.

Таблиця 5. – Характеристика окремих, сил за М. Портером, для ТОВ «УВК- Україна» у 2012 році

№	Сила	Характеристика дії	Експертна оцінки за 5-ти бальною шкалою
1	Ризик входу потенційних конкурентів	Високий	4
2	Можливості “торгуватися” (знижувати ціни) покупців	Покупці мають обмежені можливості впливати на ціни.	2
3	Загрози товарів, що заміщують основний асортимент	Досить висока	3
4	Можливості “торгуватися” (підвищувати ціни) постачальників	Досить високі	3
5	Конкуренція серед існуючих фірм-продавців	Досить висока	3
6	Сукупна дія сил	Стабільне становище	3

Надалі в табл. 6 представлена матриця SWOT-аналізу, в якій проаналізовано загрози та можливості відповідно до виявлених сильних та слабких сторін компанії «УВК Україна».

Таким чином, за результатами проведеного SWOT-аналізу встановлюємо, що ТОВ «УВК Україна» має ряд сильних сторін і можливостей на ринку. Підприємству можна запропонувати конкретні стратегії з потенціювання цих сторін і можливостей за умови врахування й обмеження впливу слабких сторін і загроз, що забезпечить фірмі конкурентні переваги. Наприклад, наявність достатньої кількості власних коштів, можна використати для фінансування програм навчання працівників, отримання довгострокових кредитів слід використати в напрямі проведення технологічного оновлення підприємства.

Таблиця 6. – Матриця SWOT-аналізу ТОВ «УВК Україна» у 2012 році

	Зовнішнє середовище	
	Можливості (шанси) ПЕРЕЛІК	Загрози ПЕРЕЛІК
	1.Ринкова потреба в послугах 2.Наявність необхідних фінансових ресурсів 3.Розширення діяльності за рахунок отримання довгострокових кредитів 4. Збільшення суми реінвестованого прибутку 5.Наявність тісних контактів з партнерами 6. Можливість завоювання нових ринків та нових сегментів ринку	1.Відсутність деяких елементів технічної бази 2.Зростання собівартості виробництва

Внутрішнє середовище	Сильні сторони:	Заходи	Заходи
	1.Багаторічний досвід роботи на ринку 2.Наявність достатньої величини власних коштів 3.Значна кількість постійних споживачів 4.Хороша репутація фірми 5. Використання прогресивних наукових та технологічних розробок 6. Налагоджена система просування продукції 7. Збільшення ринкової частки 8. Стабільний фінансовий стан	1.Розширення участі на ринку за рахунок збільшення суми реінвестованого прибутку 2.Привернення уваги можливих клієнтів шляхом реклами 3. Розширення обсягів та асортименту 4. Укладання договорів про співпрацю з метою охоплення території України 5. Забезпечення стабільної високої якості послуг сприятиме збереженню досягнутих позицій	1.Зниження собівартості за рахунок впровадження системи управління витратами 2.Посилити маркетинговий тиск, диференціювати асортимент відповідно до потреб споживачів
Внутрішнє середовище	Слабкі сторони:	Заходи	Заходи
	1.Висока порівняно з конкурентами собівартість 2. Висока частка залученого капіталу в пасивах	1. Формування асортиментної політики, тісно пов'язаної із диверсифікацією в напрямку розширення асортименту пропонуванних послуг 2.Використання кількох методів ціноутворення та цінової політики 3. Укладення корпоративних договорів, створення спеціальних програм для постійних споживачів	1.Надання відстрочок у платежах для надійних контрагентів 2.Привернення уваги нових клієнтів шляхом формування оптимального асортименту доступних за ціною для різних сегментів споживачів пропонуванних компанією послуг

Для визначення конкурентної стратегії підприємства ТОВ «УВК Україна» використаємо SPACE-аналіз. За даним методом аналізу необхідно оцінити фінансову силу підприємства, його конкурентоздатність, привабливість галузі та стабільність галузі. За даними вище проведеного аналізу заповнимо табл. 7 та визначимо стратегію поведінки ТОВ «УВК Україна» на ринку.

Таблиця 7. – Розрахунок зваженої оцінки критеріїв за методом SPACE-аналізу для ТОВ «УВК-Україна» у 2012 році

Критерії	Бальна оцінка складових критерію	Відносна вага критерію	Зважена оцінка, балів
1	2	3	4
Рентабельність капіталу	8	0,3	2,4
Стабільність отримання прибутку	8	0,3	2,4
Ліквідність	8	0,2	1,6
<i>Зважена сумарна оцінка фінансової сили підприємства – ФС</i>			6,4
Частка підприємства на ринку	3	0,5	1,5
Можливості впливу на ціни та витрати	2	0,3	0,6
Рентабельність продаж	2	0,4	0,8
<i>Зважена сумарна оцінка конкурентоздатність підприємства - КП</i>			2,9
Характеристика конкурентної ситуації	7	0,4	2,8
Стадія життєвого циклу розвитку галузі	6	0,3	1,8
Залежність галузі від стану ринкової кон'юнктури	5	0,3	1,5
<i>Зважена сумарна оцінка привабливості галузі - ПС</i>			6,1
Тривалість життєвого циклу в галузі	5	0,4	2
Ступінь інновативності	2	0,4	0,8
Маркетингові можливості	3	0,3	0,9
<i>Зважена сумарна оцінка стабільність галузі - СТ</i>			3,7

Далі на прямокутній системі координат позначимо вектор рекомендованої стратегії для ТОВ «УВК Україна». Знайдемо координати точки Р (x; y) і вектором сполучимо початок координат і шукану точку з метою візуалізації вектору конкурентної стратегії підприємства. Значення абсциси (x) та ординати (y) шуканої точки Р обчислимо за приведеними нижче формулами [3, с.35]:

$$x = \text{ПС} - \text{КП}, \quad (1)$$

де ПС – зведена оцінка привабливості галузі;

КП – зведена оцінка конкурентоздатності досліджуваного підприємства.

Значення ординати, відповідно, розрахуємо за наступною формулою [3, с.34]:

$$y = \text{ФС} - \text{СТ}, \quad (2)$$

де ФС – зведена оцінка фінансової сили підприємства;

СТ – зведена оцінка Стабільність галузі

Для ТОВ «УВК- Україна» координаті точки Р становлять: $x = 6,1 - 2,9 = 3,2$; $y = 6,4 - 3,7 = 2,7$. Отже, отримаємо базисну точку Р (3,2; 2,7). Наступним кроком пропонуємо побудувати вектор пропонованої конкурентної стратегії для ТОВ «УВК- Україна» відповідно до проведених розрахунків, рис. 1.

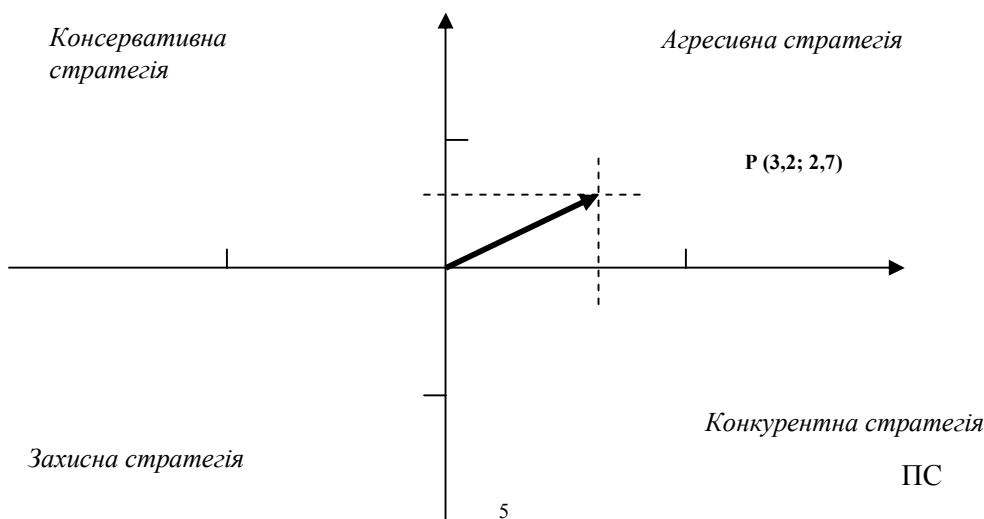

Рисунок 1. – Побудова вектора рекомендованої стратегії за методом SPACE-аналізу для ТОВ «УВК- Україна» у 2012 році

Отже, згідно методу SPACE-аналізу для ТОВ «УВК- Україна» слід дотримуватися агресивної стратегії на ринку, а саме: пошук нових ринків збуту, збільшувати обсяги надання послуг, знаходити нових партнерів та клієнтів, покращувати власне конкурентне становище шляхом покращення якості логістичних послуг. Становище підприємства на ринку дозволяє активно інвестувати кошти в розвиток, намагаючись збільшити свою частку на ринку. Зниження рентабельності діяльності підприємства свідчить про нестійкий фінансовий стан підприємства, а, отже, і про погіршення рівня його економічної безпеки.

Висновки. Таким чином, було запропонована методика аналізу стану економічної безпеки логістичного оператора. Дана методика дозволяє детермінувати вектор подальшої системи заходів щодо зміцнення ефективності економічної системи.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Алькема В.Г. Система економічної безпеки логістичних утворень/ В.Г. Алькема//Монографія. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2011. – 378 с.

2. Дубецька С.П. Економічна безпека підприємств України / С.П. Дубецька // Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України : Збірник матеріалів наук.-практ. конф. – К. : Вид-во Європейського університету фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу, 2003. – С.146-172.

3. Економіка підприємства : Навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / [П. В. Круш, В. І. Подвігіна, Б. М. Сердюк та ін.]; за заг. ред. П. В Круш. – [2-ге вид.]. – К. : Ельга-Н, КНТ, 2009. – 780 с.

4. Зубок М. І. Безпека підприємницької діяльності : Нормативно-правові документи комерційного підприємства, банку / М. І. Зубок, Р. М Зубок. – К. : Істина, 2004. – 144 с.

5. Кім Ю. Г. Формування системи фінансової безпеки транспортно-експедиційного підприємства : монографія / Кім Ю. Г. – К. : ЗАТ «Дорадо», 2007. – 140

6. Соколенко Т.М. Економічна безпека підприємства в умовах транзитивної економіки / Т.М. Соколенко // Сучасна наука XXI століття: зьомя міжнародна наук.-практ. інтернет-конф. : матеріали конф. – Київ, 2011.

РЕФЕРАТ

Алькама В.Г., Демиденко О.С. Управління економічною безпекою 3PL оператора в умовах посилення конкуренції/ Віктор Григорович Алькема, Олена Сергіївна Демиденко // Управління проектами, системний аналіз і логістика. – К.:НТУ– 2012. – Вип. 10.

У статті на прикладі підприємства ТОВ «УВК Україна» розглянуто методику аналізу стану економічної безпеки суб'єкта господарювання сфери логістики – 3pl оператора. Запропоновано методику аналізу стану економічної безпеки для досліджуваного суб'єкта в умовах посилення конкуренції.

Об'єкт дослідження – економічна безпека логістичних операторів.

Предметом дослідження є методи забезпечення економічної безпеки логістичного 3pl в умовах посилення конкуренції.

Мета роботи – проектування методики системи економічної безпеки логістичного 3pl оператора та здійснення її аналізу в умовах посилення конкуренції на вітчизняному ринку логістичних послуг.

Логістичні оператори, або постачальники інтегрованих логістичних послуг, пропонують комплексне обслуговування, виходячи тим самим за рамки однієї визначеної функції Логістичні послуги рівня 3pl зосереджені на комплексному управлінні процесами транспортування та зберігання вантажів.

Головна мета економічної безпеки (ЕБ) підприємства будь-якого виду господарської діяльності є гарантування його стабільного та максимально ефективного функціонування нині і високий потенціал розвитку у майбутньому. Особливістю ЕБ транспортно-експедиційних підприємств та логістичних операторів є їх значна залежність від конкурентоспроможності підприємства та його фінансової стійкості.

Питання дослідження економічної безпеки такого суб'єкта товаро-транспортного ринку як логістичний оператор рівня 3pl є малодослідженим у сучасній економічній науці та потребує детермінації, оскільки якість стратегії та політики компанії залежить від ефективності системи її економічної безпеки.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ЛОГІСТИКА, ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, 3PL ОПЕРАТОР, ЛОГІСТИЧНІ ПОСЛУГИ, КОНКУРЕНЦІЯ.

ABSTRACT

Alkema VG, Demidenko OS Office of Economic Security 3PL operator in competition / Victor Hrihorovych Alkema, Elena Demidenko // Management of projects, system analysis and logistics. – K.: NTU – 2012. – Vol. 10.

The article is an example of enterprise LLC «UCMJ Ukraine" the technique of analysis of economic security entity logistics - 3pl provider. The method of analysis of economic security for the test subject in a competition.

Object of study - economic security logistics operators.

The subject of study is how to ensure economic security logistics 3pl in competition.

Purpose - to design methods of economic security 3pl logistics operator and implementation of analysis in terms of increased competition in the domestic market of logistics services.

Logistics operators or providers of integrated logistics services, offering comprehensive services based thus beyond one specific function level 3pl Logistics services focused on integrated management during transportation and storage.

The main goal of economic security (DL) business house kind of business is to ensure its stable and maximally effective functioning now and high growth potential in the future. Feature DL forwarding companies and logistics operators is their significant dependence on the competitiveness of the company and its financial stability.

The issue of economic security research this subject goods-transport market as a logistics operator level 3pl is little researched in modern economics and requires determination, because the quality of the strategy and policies of the company depends on the effectiveness of its economic security.

KEY WORDS: Logistics, economic security, 3PL operators, logistics services, and competition.

РЕФЕРАТ

Алькема В.Г., Демиденко А.С. Управления экономической безопасностью 3PL оператора в условиях усиления конкуренции / Виктор Григорович Алькема, Елена Сергеевна Демиденко // Управления проектами, системный анализ и логистика. – К.:НТУ – 2012. – Вып. 10.

В статье на примере предприятия ООО «УВК Украина» рассмотрена методика анализа состояния экономической безопасности предприятия сферы логистики - 3pl оператора. Предложена методика анализа состояния экономической безопасности исследуемого субъекта в условиях конкуренции.

Объект исследования - экономическая безопасность логистических операторов.

Предметом исследования являются методы обеспечения экономической безопасности логистического 3pl в условиях конкуренции.

Цель работы - проектирование методики системы безопасности логистического 3pl оператора и осуществление ее анализа в условиях усиления конкуренции на отечественном рынке логистических услуг.

Логистические операторы, или поставщики интегрированных логистических услуг, предлагают комплексное обслуживание, выходя тем самым за рамки одной определенной функции Логистические услуги уровня 3pl сосредоточены на комплексном управлении процессами транспортировки и хранения грузов.

Главная цель экономической безопасности (ЭБ) предприятия какого-либо вида хозяйственной деятельности является обеспечение его стабильного и максимально эффективного функционирования ныне и высокий потенциал развития в будущем. Особенностью ЭБ транспортно-экспедиционных предприятий и логистических операторов является их значительная зависимость от конкурентоспособности предприятия и его финансовой устойчивости.

Вопросы исследования экономической безопасности такого субъекта товаро-транспортного рынка как логистический оператор уровня 3pl является малоисследованным в современной экономической науке и требует детерминации, поскольку качество стратегии и политики компании зависит от эффективности системы ее экономической безопасности.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ЛОГИСТИКА, ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ, 3PL ОПЕРАТОР, логистические услуги, конкуренция.

УДК 336.225.611.4

З ЕЛЕКТРОННИМИ ДОКУМЕНТАМИ ПРАЦЮВАТИ ВИГІДНО ТА НЕВАЖКО

Антоненко Н.В.

Чумак К.О.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства бізнес не можна уявити без електронного документообігу – від обміну інформацією в компанії до обміну документами між підприємствами. Сюди ж можна віднести й подачу звітності в різні податкові органи, пенсійний фонд, статистику. Всі підприємства переходять на новий рівень ведення бухгалтерського обліку з використанням різноманітних комп'ютерних програм, які значною мірою полегшують роботу бухгалтера. Проте, і досі багато бухгалтерів самостійно подають звітність до контролюючих органів, через недовіру та недостатність інформації про процес здачі електронної звітності. Тому на